

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Фармацевтична компанія «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ III Всеукраїнської науково-методичної конференції

(Шостка, 19 квітня 2018 року)

Суми
Сумський державний університет
2018

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

І. М. Сотник, В. В. Гаврилова
Сумський державний університет
sotnyk@econ.sumdu.edu.ua

Для кожної країни, незалежно від рівня соціального чи економічного розвитку, одним з найбільш важливих факторів успіху є стабільність суспільства. Відповідно, для її забезпечення доцільно використовувати такий інноваційний механізм, як соціальне підприємництво (СП). Враховуючи складну економічну ситуацію, в якій зараз перебуває Україна, та її суспільні наслідки, СП набуває все більшої актуальності.

СП є суспільним явищем, в рамках якого громадяни будують або трансформують суспільні інститути для ефективного вирішення соціальних проблем, таких як бідність, хвороби, неграмотність, руйнування навколишнього природного середовища, порушення прав людини, корупції і т.д. для того, щоб зробити життя кращим. СП в останньому десятилітті отримало особливу увагу з боку політиків, вчених, практиків і широкої громадськості як важливий інструмент для вирішення соціальних проблем, що не можуть бути подолані ринком або державним сектором. У різних авторів трактування сутності СП як «агента змін» варіюється залежно від способу забезпечення за рахунок СП соціальної справедливості, створення соціальних цінностей, використання інновацій, підприємницьких навичок, заповнення прогалін ринку, вирішення соціальних проблем. СП можна назвати одним із видів соціальних інновацій, що забезпечує вигоди для різних зацікавлених сторін: для бізнесу – підвищення доходів і прибутку, збільшення клієнтської бази, лояльності і задоволеності споживачів, ділової репутації; для цільових соціальних груп (незахищених верств населення) – зниження рівня безробіття та соціальної ізоляції; для держави – сприятливу громадську думку, зменшення забруднення навколишнього природного середовища і покращення іміджу країни.

Соціальним підприємствам необхідно реалізувати своє цільове соціальне призначення, залишаючись при цьому фінансово стійкими. Це досягається шляхом інтеграції соціальної і комерційної діяльності. Дослідження практики функціонування соціальних підприємств у світі та в Україні показує, що переважна їх більшість не є фінансово незалежними і шукає можливості залучати кошти від благодійних чи бізнес-організацій. Щоб вижити за сучасних умов, таким фірмам доцільно орієнтуватися на досягнення самозабезпеченості, зменшувати залежність від пожертвувань і державного фінансування, а також збільшувати потенціал реалізації суспільно корисних цілей. Соціальні підприємці створюють і втілюють на практиці інноваційні рішення соціальних проблем з використанням ринкових механізмів. СП має суспільно корисну місію, яка досягається за дотримання фінансової життєздатності суб'єктів СП.

У кожній країні є своє розуміння СП та ставлення до розвитку його ініціатив. Існує безліч успішних прикладів СП в зарубіжній практиці щодо створення та функціонування соціальних підприємств, які досягають значних фінансових результатів, дають великий соціальний синергетичний ефект та залучають до співпраці місцеву владу і громаду [1]. СП динамічно розвивається в європейських країнах, вирішуючи проблеми безробіття, соціального захисту, громадського залучення тощо [2]. Так, багато соціальних підприємств у Західній Європі передбачають допомогу бездомним та створюють робочі місця для них, надаючи притулок і навчаючи професіям. Це забезпечує поступову адаптацію цих людей до нормальних умов життя, знижує соціальну напругу у суспільстві, сприяє зниженню рівня злочинності. Значної популярності набули соціальні бізнес-практики з працевлаштування осіб з психічними хворобами та обмеженими можливостями. Це заклади громадського харчування,

пекарні, різноманітні майстерні, типографічні послуги тощо. Ще одна категорія людей, що залучаються до роботи у соціальних підприємствах – колишні ув'язнені та особи з різними видами залежностей. Їх навчання і подальше працевлаштування дозволяє їм знайти своє місце у суспільстві, розпочати нове життя. Значна увага соціальних підприємців приділяється допомозі малозабезпеченим верствам населенням, дітям-сиротам. Значущість соціальних підприємств у вирішенні соціальних проблем та стимулюванні інклюзивного зростання все більше визнається останніми роками у всіх країнах Європейського Союзу (ЄС). Фінансова незалежність, створення суспільного багатства, відповідальність за навколишнє природне середовище визначають великий потенціал розвитку СП у світі.

Заходи жорсткої економії, запроваджені як відповідь суспільства на останню хвилю світової економічної кризи, негативно вплинули на діяльність соціальних підприємств у всьому світі, особливо тих, що значною мірою поклалися на державну підтримку. Однак, статистичні дані свідчать про те, що соціальні підприємства переживають кризу краще, ніж традиційні суб'єкти господарювання.

Розвиток СП в Україні сьогодні лише перебуває на етапі свого становлення. Особливостями соціального бізнесу по-українськи є незначна кількість таких суб'єктів господарювання в масштабах країни та мала чисельність їх працівників. Зокрема, громадська організація «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ-XXI»» провела дослідження «Соціальні підприємства в Україні», в результаті якого було відібрано та проаналізовано діяльність 150 соціальних підприємств. Стосовно місцезнаходження, найбільше суб'єктів СП на території України розташовується в Київській області – 38, з яких 30 – в місті Київ. На другому місці за кількістю соціальних підприємств – Львівська область (15), третє місце посідає Полтавська область (9). Загалом, серед зареєстрованих соціальних підприємств, 122 розташовані в містах, 4 – в селищах міського типу, 24 – в селах. Загалом, суб'єкти СП функціонують майже у всіх областях України. У більшості досліджуваних соціальних підприємств працює до 5 осіб (78). У 26 соціальних підприємствах працює 6-10 осіб, в 15 компаніях такого роду офіційно працевлаштовані 11-20 осіб. Лише у чотирьох соціальних підприємствах працює понад 100 працівників. Є також суб'єкти СП, де працюють виключно волонтери, таких організацій налічується 10 [3].

Виходячи з розглянутих особливостей СП, слід відзначити, що вплив даного суспільного феномену у сучасних реаліях спрямований на прискорення позитивних соціальних змін та забезпечення задоволення базових людських потреб в оптимальний спосіб. Саме СП може і має стати одним із ключових факторів сталого розвитку локальних громад, а також країни в цілому. Враховуючи релевантні економічні, соціальні та екологічні фактори, СП в Україні має значний потенціал для розбудови і спроможне зайняти вільну нішу в економіці та суспільстві. Соціальні підприємства забезпечують позитивні зміни у всьому світі і через інноваційні рішення соціальних й екологічних проблем підтримують більш стале і благополучне майбутнє.

Література:

1. Ільченко Н. В. Соціальне підприємництво як інструмент економічного та соціального розвитку громади [Електронний ресурс] / Н. В. Ільченко. – 2010. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2010/41.pdf.
2. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін: посібник / [Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., та ін.]. – К: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. – 188 с.
3. Підсумковий звіт за результатами дослідження «Соціальні підприємства в Україні» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B6DSntNixLtLZHFoTmJ5SIVjS2s/view>